

EURÓPSKA KOMISIA

Brusel, 14.4.2010
KOM(2010) 133 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Sociálna a ekonomická integrácia Rómov

OZNÁMENIE KOMISIE RADE, EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Sociálna a ekonomická integrácia Rómov

1. SÚVISLOSTI

EÚ a jej členské štáty majú osobitnú zodpovednosť v súvislosti s Rómami, ktorí žijú vo všetkých členských štátoch, v kandidátskych krajinách a potenciálnych kandidátskych krajinách. V Charte základných práv sa stanovujú hodnoty, na ktorých je postavená EÚ. Tieto hodnoty treba uplatňovať v praxi, aby sa zlepšila situácia Rómov, ktorí predstavujú najväčšiu etnickú menšinu v EÚ.

Začleňovanie Rómov je v súlade s prioritou inkluzívneho rastu v kontexte stratégie EÚ 2020 a najmä v rámci jej pilotnej iniciatívy s názvom Európska platforma na boj proti chudobe. Úplná integrácia Rómov bude významným hospodárskym prínosom pre naše spoločnosti, najmä pre tie krajiny, ktoré majú klesajúcu populáciu a nemôžu si dovoliť vylúčiť veľkú časť svojej potenciálnej pracovnej sily.

Významná časť rómskej populácie v Európe, ktorá predstavuje 10 až 12 miliónov, čelí extrémnej marginalizácii vo vidieckych aj v mestských oblastiach a žije vo veľmi chudobných sociálno-ekonomických podmienkach. Diskriminácia, sociálne vylúčenie a segregácia, ktorým Rómovia čelia, sa navzájom zosilňujú. Rómovia čelia obmedzenému prístupu k vysoko kvalitnému vzdelávaniu, problémom v integrácii na trh práce a s tým súvisiacimi nízkymi úrovňami príjmov, zlým zdravotným stavom, ktorý má za následok vyššie úrovne úmrtnosti a nižšiu strednú dĺžku života v porovnaní s nerómskou populáciou. Vylúčenie Rómov vedie nielen k značnému ľudskému utrpeniu, ale aj k značným priamym nákladom pre verejné rozpočty a zároveň nepriamym nákladom vo forme straty produktivity.

Zložitosť a vzájomné prepojenie problémov si vyžadujú udržateľné reakcie, ktoré zahŕňajú všetky aspekty Rómskej deprivácie, prostredníctvom integrovaného prístupu. Nízka úroveň dosiahnutého vzdelania, prekážky na trhu práce, segregácia v oblasti bývania a ďalších oblastiach a slabé výsledky, pokiaľ ide o zdravie, sa musia riešiť súčasne.

Od decembra 2007 EÚ v súbore záverov Rady podporila hodnotenie Komisie, podľa ktorého existuje silný rámec EÚ dostupných právnych, finančných a politických koordinačných nástrojov na podporu začleňovania Rómov, ale pre ich efektívnejšie fungovanie možno urobiť ešte viac¹. Rada potvrdila, že za riešenie úloh v súvislosti so začleňovaním Rómov nesú spoločnú zodpovednosť členské štáty a Európska únia v rámci ich príslušných a doplnkových právomocí, a pevne zakotvila otázku začleňovania Rómov do tvorby politik EÚ.² Súčasný predsednícke trio určilo sociálnu a ekonomickú integráciu Rómov za jednu zo svojich priorit³.

¹ Podľa oznámenia „Nediskriminácia a rovnaké príležitosti: obnovený záväzok“, KOM(2008) 420.

² Zasadnutia Európskej rady: dokumenty Rady 16616/1/07 a 11018/1/08 REV1; Rada pre všeobecné záležitosti: dokument Rady 15976/1/08 REV 1, Rada pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti: dokumenty Rady 9721/2/09 REV2 a 10394/09.

³ Dokument Rady 16771/09.

Opatrenia na prekonanie vylúčenia Rómov treba stanoviť v širšom rámci európskych politík rovnosti, začleňovania a rastu a treba zoptimalizovať používanie dostupných právnych a finančných nástrojov s cieľom vplývať na spoločnosť. Celkovým cieľom je inkluzívna spoločnosť a nie nová forma etnickej segregácie: Akýkoľvek pokrok, ktorý možno dosiahnuť v oblasti začleňovania Rómov, predstavuje takisto pokrok v začleňovaní všetkých etnických menšín v EÚ a naopak.

Cieľom tohto oznámenia, ktoré predchádza 2. rómskemu samitu, je určiť, ako bude Európska únia, na základe dosiahnutého pokroku, rozvíjať svoj prínos k úplnej sociálnej a ekonomickej integrácii Rómov.

2. DOSIAHNUTÝ POKROK

Od roku 2008 sa dosiahol pokrok v členských štátoch a na úrovni EÚ, ako sa uvádza v sprievodnej správe⁴. V roku 2009 sa v EÚ pozornosť presmerovala z analýzy problémov na skúmanie toho, ako možno zefektívniť existujúce nástroje a explicitnejšie riešiť situáciu Rómov v širokej škále politík, vrátane zamestnanosti, sociálneho začleňovania, zdravia, vzdelávania, bývania, mládeže a kultúry.

Pokračovalo sa v presadzovaní a ďalšom rozvoji právnych predpisov EÚ v oblasti nediskriminácie, slobody pohybu, ochrany údajov a boja proti rasizmu. Komisia takisto monitorovala transpozíciu príslušného *acquis* v kandidátskych krajinách a potenciálnych kandidátskych krajinách. Táto činnosť sa doplnila zahrnutím osobitnej rómskej perspektívy do činnosti Agentúry EÚ pre základné práva, siete špecializovaných subjektov pre rovnosť (EQUINET), odborného vzdelávania pre právnikov z praxe a informačnej kampane Európskej komisie pod názvom „Za rozmanitosť. Proti diskriminácii.“.

V apríli 2009 sa zaviedla európska platforma pre začleňovanie Rómov, ktorá pozostáva z kľúčových zainteresovaných strán v začleňovaní Rómov z inštitúcií EÚ, medzinárodných organizácií, vlád členských štátov a občianskej spoločnosti, na účely výmeny osvedčených postupov a skúseností a podnecovania spolupráce medzi účastníkmi platformy. Cieľom platformy je zvýšiť súdržnosť a účinnosť paralelných procesov politiky na vnútroštátnej, európskej a medzinárodnej úrovni v snahe vytvárať synergie. Spoločné základné zásady na začleňovanie Rómov, ktoré boli zostavené v rámci platformy a vychádzali zo skúseností získaných v rámci úspešných iniciatív začleňovania Rómov, predstavuje pre verejné rozhodovacie subjekty na všetkých úrovniach praktický rámec na prípravu a vykonávanie úspešných iniciatív⁵.

Druhá z desiatich zásad sa napríklad použila na opodstatnenie návrhu Komisie v roku 2009 na zmenu a doplnenie nariadenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja. Cieľom je podporiť prostredníctvom spolufinancovania opatrení, spoločne s Európskym sociálnym fondom, najviac marginalizované komunity, pričom pozornosť sa venuje jednoznačne, nie však výlučne, rómskym komunitám v 27 členských štátoch EÚ, a to pri výstavbe a obnove obydľí v mestských aj vidieckych oblastiach v rámci integrovaného prístupu zahŕňajúceho opatrenia v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálnej a zdravotnej starostlivosti.

⁴ SEK(2010).

⁵ Dokument Rady 10394/09, príloha.

Väčšina členských štátov sa intenzívne zameriava na vnútornú koordináciu a na účasť rómskych komúnit. Niektoré členské štáty začali využívať možnosti komplexného programovania a kombinácie nástrojov politiky súdržnosti.

Členské štáty uvádzajú, že sa chcú pozorne venovať rómskym otázkam a využívať vzájomnú výmenu skúseností a partnerské hodnotenia, aby preskúmali, ako môžu zlepšiť svoje iniciatívy týkajúce sa odstránenia segregácie a prístupu k vzdelávaniu, zamestnanosti a základným sociálnym službám. Fórom pre takéto výmeny je európska sieť pre sociálne začlenenie a Rómov v rámci štrukturálnych fondov (EURoma), ktorá je zameraná na výmenu informácií a skúseností, spoločné využívanie stratégií a prístupov a tvorba poznatkov.

V nadchádzajúcej správe o štúdiu uskutočnenej pre Komisiu v rokoch 2009 a 2010 zameranej na „činnosti na zlepšenie vplyvu politik, programov a projektov zacielených na sociálne začleňovanie a nediskrimináciu Rómov v EÚ“ sa určia faktory úspechu a osvedčené postupy.

Mnohé z týchto akcií boli podporené prostredníctvom štrukturálnych fondov EÚ a najmä prostredníctvom ESF⁶. V súlade so závermi zo zasadania Rady pre všeobecné záležitosti v decembri 2008 a s uznesením Európskeho parlamentu z marca 2009 Komisia zvýšila svoje úsilie s cieľom využiť plný potenciál týchto nástrojov. Konkrétne Komisia sa zaviazala prostredníctvom dohody s vládami členských štátov, že ich bude podporovať pri intenzívnejšom využívaní štrukturálnych fondov EÚ na podporu začleňovania Rómov. Okrem toho účinnosť ESF sa posilnila urýchlením monitorovania a hodnotenia rómskych projektov a šírením opatrení, ktoré sa osvedčili ako mimoriadne účinné, v celej Európe.

Európska komisia takisto vykonáva pilotný projekt zameraný na začleňovanie Rómov (5 miliónov EUR, v rokoch 2010 – 2012), ktorý inicioval Európsky parlament a v rámci ktorého sa pozornosť venuje vzdelávaniu v ranom detstve, samozamestnávaniu prostredníctvom mikroúverov a zvyšovaniu informovanosti verejnosti najmä v krajinách s početnou rómskou populáciou. V rámci pilotného projektu sa takisto preskúmajú metódy zberu údajov a porovnávacieho hodnotenia na posúdenie vplyvu opatrení v týchto troch oblastiach.

3. VÝZVY DO BUDÚCNOSTI

Na základe predchádzajúcej analýzy nástrojov a politik EÚ⁷ a správy o pokroku za roky 2008 – 2010⁸ sa potvrdilo, že tieto nástroje a politiky sú vo všeobecnosti vhodné na podporu začleňovania Rómov, a to i vo veľkom meradle. Otázkou zostáva, ako zabezpečiť využitie ich potenciálu.

Určité zainteresované strany na európskej a medzinárodnej úrovni v súčasnosti uplatňujú paralelné procesy politiky zamerané na začleňovanie Rómov. Patria medzi ne politiky EÚ súvisiace so začleňovaním Rómov, Akčný plán OBSE na účasť Rómov a Sintov na verejnom a politickom živote (prijatý v roku 2003 a podpísaný 55 štátmi)⁹, odporúčania Rady Európy

⁶ Európsky sociálny fond (ESF) a Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR).

⁷ SEK(2008) 2172.

⁸ SEK(2010)....

⁹ Rozhodnutie OBSE č. 3/30, Akčný plán na zlepšenie situácie Rómov a Sintov na území OBSE (MC.DEC/3/03).

a uznesenia výboru ministrov a parlamentného zhromaždenia¹⁰ a národné akčné plány, ktoré prijalo a vykonáva ich 12 krajín podieľajúcich sa na iniciatíve Desiatročie pre začleňovanie Rómov 2005 – 2015¹¹. Výsledky týchto činností sú rozdielne v závislosti od ich právnych základov, nástrojov, zdrojov a účasti zainteresovaných strán. Okrem toho tieto činnosti sú iba čiastočne koordinované prostredníctvom neformálnej kontaktnej skupiny medzinárodných organizácií pre Rómov, Sintov a kočovníkov¹².

Výzvy do budúcnosti zahŕňajú:

- Zlepšenú spoluprácu medzi zainteresovanými stranami na európskej, vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni a zástupcami rómskych komunít, vychádzajúc zo záväzku v prospech začleňovania Rómov, ktorý sa za posledných 5 – 10 rokov realizoval.
- Premietnutie tohto záväzku a tejto spolupráce do pozitívnych zmien na miestnej úrovni. Toto treba doplniť zvýšením spoluzodpovednosti a posilnením kapacít na strane miestnych správ, občianskej spoločnosti a samotných Rómov, aby sa iniciovali a vykonávali projekty, programy a politiky.
- Účinnjšiu komunikáciu, pokiaľ ide o prínos začleňovania Rómov pre miestny a celoštátny ekonomický a sociálny rozvoj¹³. Sociálna a ekonomická integrácia Rómov je dvojsmerným procesom, ktorý si vyžaduje zmenu zmýšľania väčšiny, ako aj členov rómskych komunít a ich vedúcich predstaviteľov.
- Podporu integrovaného využívania fondov EÚ s cieľom riešiť viacrozmerne výzvy spojené s vylúčením Rómov.
- Rozvíjanie jasných politík na odstránenie segregácie, najmä v oblasti vzdelávania a bývania, a ich podporu prostredníctvom štrukturálnych fondov.
- Dosiahnutie osobitného zamerania na najviac znevýhodnené mikroregióny.
- Začlenenie otázok začleňovania Rómov do širších oblastí politiky, akými sú vzdelávanie, zamestnanosť, verejné zdravie, infraštruktúra, územné plánovanie a ekonomický a územný rozvoj, namiesto toho, aby sa k nim pristupovalo ako k samostatnej politike. Je potrebné lepšie šíriť osvedčené postupy a úspešné modely z projektov a treba, aby sa stali neoddeliteľnou súčasťou politík.

¹⁰ Konkrétne: odporúčania výboru ministrov 2006/10 (prístup k zdravotnej starostlivosti); 2005/4 (podmienky na bývanie); 2004/14 (kočovanie a tábory kočovníkov); 2001/17 (ekonomická situácia a situácia v zamestnanosti); 2000/4 (vzdelávanie rómskych/cigánskych detí); 1983/1 (nomádi bez štátnej príslušnosti a nomádi bez určenej štátnej príslušnosti); 1975/13 (sociálna situácia nomádov).
http://www.romadecade.org/decade_action_plans.

¹¹ ¹² Neformálnu kontaktnú skupinu spoluorganizovali predsedníctvo Rady a Rada Európy. Pozostáva zo zástupcov inštitúcií EÚ, medzinárodných organizácií a viacstranných iniciatív (organizácie OSN, Svetová banka, OBSE, Dekáda začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015), členských štátov (zastúpených bývalým, súčasným a budúcim predsedníctvom), ako aj občianskej spoločnosti. Neformálna kontaktná skupina je fórom pre vzájomnú výmenu informácií o prebiehajúcich činnostiach v rámci pôsobnosti zúčastnených organizácií.

¹³ Komisia používa kľúčový odkaz „Rómovia v Európe: podporujeme začleňovanie, aby bolo prínosom pre všetkých“ v konkrétnych tlačných a audiovizuálnych materiáloch.

Komisia, členské štáty a ďalšie kľúčové zainteresované strany musia sústrediť svoje úsilie na splnenie týchto úloh posilnením účinnosti politík, pokiaľ ide o obsah aj proces.

3.1. Politické opatrenia na účinné začleňovanie Rómov

3.1.1. Finančné nástroje

Štrukturálne fondy EÚ a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), ako aj nástroj predvstupovej pomoci (IPA), predstavujú takmer polovicu ročného rozpočtu Európskej únie a sú významnými nástrojmi zmeny.

Z informácií o uplatňovaní týchto nástrojov je zrejmé, že vo všeobecnosti nie je nedostatok dostupných finančných zdrojov na podporu sľubných politík a programov. Existuje však niekoľko prekážok, ktoré členským štátom bránia vo využívaní týchto nástrojov na akcie zacielené na začleňovanie Rómov, medzi ktoré patria nedostatky v plánovaní a programovaní, ako aj administratívna záťaž. Ako v súčasnosti dokazujú úspešné príklady, integrované stratégie pre Rómov, ktoré sa zaoberajú celým súborom problémov súvisiacich s marginalizáciou rómskych komunít, sú omnoho účinnejšie ako izolované projekty, ktoré sú zamerané iba na jednu alebo dve otázky. Medzi prekážky patrí takisto zdržanlivosť na miestnej úrovni a nedostatočné politické povedomie a nedostatok kapacít, pokiaľ ide o miestne správy, ako aj rómske komunity. Tieto problémy možno riešiť prostredníctvom stimulačných opatrení alebo poskytovaním vhodnej podpory a expertízy, vrátane technickej pomoci v rámci štrukturálnych fondov EÚ. Komisia víta iniciatívy MVO na podporu budovania kapacít (napr. iniciatíva OSI pod názvom „Čo najlepšie využitie fondov EÚ pre Rómov“). Okrem toho zvyšovanie právomocí Rómov a najmä účasť rómskych žien, ktoré sú „mostom“ medzi rodinou a spoločnosťou, v rozhodovacom procese, sa prejavili ako významný faktor úspechu akéhokoľvek opatrenia.

S cieľom podporiť členské štáty, aby vykonávali politiky s viditeľným vplyvom v praxi, Komisia začala v roku 2009 v členských štátoch súbor dvojstranných podujatí na vysokej úrovni, aby sa vytvoril spoločný priestor na spoluprácu medzi tými, ktorí prijímajú politické rozhodnutia a správami na najvyššej úrovni, zainteresovanými stranami na európskej aj vnútroštátnej úrovni a zástupcami rómskych komunít. Tieto podujatia sú prípravnými opatreniami v záujme dohodnutia cieľov v prospech väčšieho využívania fondov EÚ na začleňovanie Rómov pomocou stanovenia konkrétnych a pevných míľnikov.

Komisia podporila rozsiahlejšie integrované programovanie, ktoré kombinuje akcie v rámci niekoľkých operačných programov na podporu opatrení, pri ktorých sa uplatňuje medziodvetvový prístup na riešenie problémov rómskych komunít. Komisia víta iniciatívy členských štátov, aby sa opatrenia na odstránenie segregácie stali podmienkou prístupu k financovaniu zo štrukturálnych fondov, a domnieva sa, že je to v úplnom súlade s požiadavkou predchádzať akejkolvek diskriminácii pri využívaní fondov¹⁴.

Komisia takisto podporuje členské štáty, aby do plánovania využitia fondov zapájali rómsku komunitu prostredníctvom praktického vykonávania zásady partnerstva, aby sa zabezpečila účasť Rómov v každej etape procesu, od návrhu programu po jeho hodnotenie, a zároveň aby podporovali budovanie kapacít v rámci rómskej občianskej spoločnosti a miestnych správ.

¹⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006, konkrétne článok 16.

Takisto víta úsilie zamerané na zjednodušenie postupov podávania žiadostí a na systematickejšie poskytovanie predbežného financovania úspešným žiadateľom.

3.1.2. *Integrovaný prístup počas celého začleňovania do politik*

Napriek tomu, že životné podmienky mnohých rómskych komunít sa vyznačujú početnými, navzájom sa zosilňujúcimi problémami, opatrenia na riešenie týchto problémov sú príliš často izolované od všeobecných politik vzdelávania, zamestnanosti, verejného zdravia a rehabilitácie miest. Pretrváva tendencia zameriavať sa na jednosmerné riešenia, ako napríklad podpora zamestnanosti Rómov alebo renovácia rómskych osád, ktoré sa vykonávajú prostredníctvom krátkodobých, neudržateľných projektov a programov.

Ako v roku 2008 zdôraznil Európsky hospodársky a sociálny výbor¹⁵, začleňovanie rómskych otázok do všetkých príslušných európskych a vnútroštátnych politik je najslubnejšou cestou k dosiahnutiu začlenenia Rómov. Spoločné činnosti v oblasti rozdielov v zdraví v rámci stratégie sociálnej ochrany a sociálneho začleňovania a stratégie EÚ v oblasti zdravia sú konkrétnym príkladom takéhoto prístupu¹⁶. V roku 2009 Komisia kládla osobitný dôraz na Rómov v kontexte lisabonskej stratégie. Vnútroštátne úrovne výkonu a politické reakcie v oblasti začleňovania Rómov do trhu práce sa analyzovali na základe národných reformných programov v členských štátoch a uviedli sa v spoločnej správe o zamestnanosti 2008/2009. Začleňovanie do politiky nenahrádza podporovanie integrovaných a individuálnych prístupov, v rámci ktorých sa zohľadňuje osobitná situácia rómskych komunít v členských štátoch.

Intenzívnejšia výmena skúseností medzi vnútroštátnymi správami o úspešných programoch zameraných na Rómov sa môže rozvíjať prostredníctvom účasti členských štátov na európskej sieti pre sociálne začlenenie a Rómov v rámci štrukturálnych fondov (EURoma). Akademická sieť pre rómske štúdie podporovaná Komisiou a Radou Európy prispeje k zlepšeniu bázy údajov pre rómske iniciatívy a k pevnejšiemu prepojeniu s politikou.

Štruktúrovaná spolupráca členských štátov v rámci existujúcich otvorených metód koordinácie má rozhodujúci význam pre ústredné oblasti vzdelávania, zamestnanosti a sociálneho začleňovania s cieľom začleniť rómske otázky do vnútroštátnych politik. Komisia, ako sprostredkovateľ výmeny skúseností a osvedčených postupov, môže tento proces ovplyvňovať.

Zefektívnenie politických opatrení

Komisia:

- bude pokračovať v organizovaní dvojstranných podujatí na vysokej úrovni v členských štátoch a sledovaní ďalšieho vývoja. Zhodnotí výsledky týchto návštev do konca roku 2013;
- bude naliehavo vyzývať členské štáty, aby vykonali potrebné kroky, ktorými sa zabezpečí, že opatrenia financované zo štrukturálnych fondov podporujú rovnaké príležitosti a boj proti segregácii;

¹⁵ Prieskumné stanovisko, Integrácia etnických menšín/Rómov, SOC(263), EESC 1207/2008, odsek 5.3.

¹⁶ Oznámenie „Solidarita v oblasti zdravia: zmiernenie nerovností v oblasti zdravia v EÚ“, KOM(2009) 567.

- bude podporovať členské štáty, aby používali sieť EURoma na výmenu najlepších postupov;
- bude podporovať sieť pre rómske štúdie, aby sa dosiahlo lepšie prepojenie medzi výskumom a politikou;
- bude podporovať členské štáty, aby rozvíjali vhodné nástroje a metódy hodnotenia ako nevyhnutný predpoklad na tvorbu politik pre začleňovanie Rómov založených na dôkazoch a vychádzajúcich zo získaných skúsenosti okrem iného prostredníctvom hodnotenia pilotného projektu zameraného na začleňovanie Rómov;
- bude posilňovať koordináciu medzi EFRR, ESF a EPFRV¹⁷, a to najmä na regionálnej a miestnej úrovni, pri využívaní fondov na účely presadzovania a uľahčovania integrovaného prístupu v oblasti bývania (v súlade s ustanoveniami zmeneného a doplneného článku 7 ods. 2 nariadenia o EFRR) alebo v iných oblastiach;
- bude členským štátom poskytovať informácie a technickú podporu v súvislosti s účinným využívaním štrukturálnych fondov a fondu pre rozvoj vidieka na boj proti sociálno-ekonomickému vylúčeniu Rómov;
- bude pri rozvíjaní budúcej generácie štrukturálnych fondov a programov Európskej únie zohľadňovať výsledky hodnotenia opatrení pre Rómov v rámci štrukturálnych fondov EÚ, pilotného projektu zameraného na začleňovanie Rómov a štúdie o úspešných projektoch, programoch a politikách na začleňovanie Rómov;
- sa bude venovať otázke začleňovania Rómov pri rozvíjaní a vykonávaní pilotnej iniciatívy s názvom „Európska platforma na boj proti chudobe“, ktorú navrhla Komisia ako súčasť stratégie EÚ 2020;
- bude vyzývať členské štáty, aby sa venovali rómskym otázkam v rámci podávania správ o vykonávaní vnútroštátnych politik vo všetkých oblastiach, ktoré súvisia so začleňovaním Rómov (ako napríklad vzdelávanie, zamestnanosť, sociálna ochrana a sociálne začlenenie a zdravie) v rámci otvorenej metódy koordinácie a stratégie EÚ 2020. Bude venovať osobitnú pozornosť otázkam súvisiacim so zamestnanosťou Rómov v rámci programu partnerskej výmeny skúseností na roky 2010 – 2011;
- zreviduje svoju politiku a programy týkajúce sa Rómov v kontexte rozširovania s cieľom ďalej rozvíjať a zlepšovať príslušnú finančnú pomoc v rámci IPA.

3.2. Súdržnosť politiky

Skutočnú zmenu možno dosiahnuť iba prostredníctvom účinného vykonávania politiky. Účinné politiky si vyžadujú súdržné plánovanie. Súdržné plánovanie si vyžaduje účasť všetkých príslušných zainteresovaných strán, politickú podporu a vyčlenenie potrebných zdrojov na príslušných úrovniach rozhodovania. Tieto úvahy a analýza úloh, ktoré nás čakajú, si vyžadujú silnejšiu a účinnejšiu koordináciu a sústredenie síl.

¹⁷ Článok 9 všeobecného nariadenia o štrukturálnych fondoch EÚ.

Európska platforma pre začleňovanie Rómov predstavuje fórum pre spoluprácu v tejto oblasti a spoločné základné zásady začleňovania Rómov zostavené v rámci platformy poskytujú spoločný rámec. V zásadách sa zdôrazňuje, že programy a politiky zamerané na Rómov nesmú vylučovať členov ostatných skupín, ktoré sa nachádzajú v podobnej sociálno-ekonomickej situácii¹⁸. Takisto sa v nich zdôrazňuje, že programy a politiky sa musia snažiť o všeobecné začlenenie tejto problematiky do politiky s cieľom predchádzať izolovaniu opatrení zacielených na Rómov od širších iniciatív politiky¹⁹. Napokon zásady kladú silný dôraz na vytváranie spoluzodpovednosti, ktoré zahŕňa miestne správy, MVO a rómske komunity.

Začleňovanie rómskych otázok do všetkých príslušných vnútroštátnych a európskych politík, ako aj mobilizácia nástrojov na začleňovanie otázok začleňovania Rómov do politík, si vyžadujú veľké úsilie a potrebné zdroje na monitorovanie vykonávania a navrhovanie budúcich politík a nástrojov. Účast' organizácií občianskej spoločnosti, najmä rómskych organizácií, sa musí zabezpečiť vo všetkých etapách a na všetkých úrovniach tohto procesu.

Zefektívnenie procesu

Komisia:

- bude podporovať nasledujúce predsedníctva Rady pri snahách o dosiahnutie väčšej účinnosti platformy. Bude podporovať všetky predsedníctva pri organizovaní stretnutí v rámci platformy;
- bude podporovať predsedníctva pri organizovaní budúcich rómskych samitov;
- bude pri navrhovaní, vykonávaní a hodnotení politík súvisiacich so začleňovaním Rómov uplatňovať spoločné základné zásady začleňovania Rómov;
- bude skúmať najúčinnější spôsoby, ako v rámci vnútorných postupov zaručiť začlenenie rómskych otázok do všetkých príslušných politík;
- umožní, aby samotní Rómovia mohli ovplyvňovať politické procesy aj prostredníctvom spolufinancovania operácií siete na európskej úrovni zastupujúcej Rómov.

4. VYPRACÚVANIE MODELOVÝCH PRÍSTUPOV

Existuje veľký a narastajúci počet skúseností v EÚ, ktoré potvrdzujú, ktoré opatrenia politiky fungujú a ktoré nie. Tieto poznatky však zatiaľ nie sú ľahko dostupné alebo „stráviteľné“ pre verejné rozhodovacie subjekty. Okrem toho nie sú dostupné vo forme, ktorá by sa dala jednoducho prispôbiť rozličným situáciám. Rómske komunity v EÚ27, ako aj v kandidátskych krajinách a potenciálnych kandidátskych krajinách, nie sú homogénne skupiny. Táto rôznorodosť znamená, že nemožno uplatniť jednu stratégiu: skôr sú potrebné rozdielne prístupy, v rámci ktorých sa zohľadňuje geografický, ekonomický, sociálny, kultúrny a právny kontext.

Aj keď každý z týchto kontextov je jedinečný, možno určiť štyri hlavné typy:

¹⁸ Dokument Rady 10394/09, príloha: najmä spoločná základná zásada č. 2.

¹⁹ Dokument Rady 10394/09, príloha: najmä spoločná základná zásada č. 4.

- rómske komunity žijúce v znevýhodnených, vysoko koncentrovaných (prí)mestských obvodoch, prípadne v blízkosti iných etnických menšín a znevýhodnených členov väčšiny;
- rómske komunity žijúce v znevýhodnených častiach malých miest/obcí vo vidieckych regiónoch a v segregovaných vidieckych osadách izolovaných od väčšiny miest/obcí;
- mobilné rómske komunity s občianstvom danej krajiny alebo inej krajiny EÚ;
- mobilné a usadené rómske komunity, v ktorých žijú štátni príslušníci tretích krajín, utečenci, osoby bez štátnej príslušnosti alebo žiadatelia o azyl;

V mnohých členských štátoch sú prítomné viaceré alebo dokonca všetky uvedené typy (aj keď počet mobilných komunit je vo všeobecnosti relatívne malý v porovnaní s usadenými komunitami). Vo všetkých rómskych komunitách sú ženy a deti vystavené mimoriadne veľkému riziku.

Ústredné sociálno-ekonomické otázky, ako napríklad prístup na trh práce a k samozamestnávaniu a k nesegregovanému kvalitnému vzdelávaniu, bývaniu a zdravotníckym službám, sú rozhodujúce na zabezpečenie začlenenia pre všetkých Rómov (ako pre všetkých ostatných ľudí). Iné otázky, ako napríklad chýbajúce dokumenty potvrdzujúce vlastníctvo pôdy alebo chýbajúce doklady totožnosti, sú však pre niektoré typy komunit príznačnejšie viac ako pre iné.

V rámci opatrení verejnej politiky treba takisto zohľadňovať znaky mestského alebo vidieckeho prostredia, v ktorom tieto komunity žijú, ako aj právne postavenie ich členov. Napríklad zlepšenie, pokiaľ ide o zápisy rómskych detí do väčšinových škôl (vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve), by si v niektorých prípadoch mohlo vyžadovať poskytnutie osobitných zdrojov niektorým školám, v iných prípadoch by bola potrebná zmena postupu prijímania žiakov, hraníc školských obvodov, zavedenie verejnej dopravy, vydávanie dokladov totožnosti pre rodičov alebo zapojenie medzikultúrnych sprostredkovateľov.

Komisia chce preto poskytovať pomoc rozhodovacím subjektom tým, že vytvorí súbor modelových prístupov. Každý modelový prístup založený na najlepších postupoch by sa zamerával na potreby hlavných typov rómskych komunit, vrátane ich obzvlášť zraniteľných podskupín, a ponúkal by najvhodnejšie individuálne opatrenia verejnej politiky. V rámci každého modelového prístupu by sa určili kľúčové zainteresované strany a právne a finančné nástroje nevyhnutné na vykonávanie programu začleňovania na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni a navrhli by sa možné iniciatívy s cieľom zlepšiť prístup Rómov k vzdelávaniu, zamestnanosti, zdraviu a bývaniu. Toto by sa doplnilo zoznamom iniciatív na boj proti diskriminácii, na uplatňovanie rodového hľadiska a na poskytovanie ochrany osobitne zraniteľným podskupinám. Vydali by sa usmernenia, ako monitorovať vykonávanie opatrení a ako informovať o pokroku jednotlivé kategórie zainteresovaných strán.

Uplatňovanie týchto modelových prístupov by nebolo povinné, členské štáty by sa však podporovali v tom, aby vo svojich politikách začleňovania Rómov zohľadňovali jeden či viaceré prístupy. Komisia by s členskými štátmi diskutovala o tom, ako by sa uplatňovanie a monitorovanie týchto modelových prístupov mohlo začleniť do existujúcich otvorených metód koordinácie a do využívania Európskej platformy na boj proti chudobe a ako by sa mohli podporovať finančnými nástrojmi EÚ.

Komisia bude rozvíjať tieto modelové prístupy pomocou internej a externej expertízy a príslušných fór, najmä európskej platformy pre začleňovanie Rómov.

5. ZÁVER

Európska únia musí pri podporovaní lepšej sociálnej a ekonomickej integrácie Rómov vychádzať zo silnej mobilizácie v inštitúciách EÚ, členských štátoch a medzinárodných organizáciách a v rámci občianskej spoločnosti.

Lepšia spolupráca medzi zainteresovanými stranami na vnútroštátnej, európskej a medzinárodnej úrovni môže zvýšiť účinnosť škály dostupných nástrojov pri dosahovaní začlenenia rómskych komunít. Európska platforma pre začleňovanie Rómov a spoločné základné zásady predstavujú pevný základ pre posilnenie tejto spolupráce.

V súlade s týmito zásadami by sa rómske otázky mali systematicky začleňovať do všetkých príslušných európskych a vnútroštátnych politík. Treba ukončiť politiky, v rámci ktorých pretrváva alebo sa podporuje segregácia rómskych komunít alebo poskytovanie segregovaného bývania, vzdelávania a ostatných služieb pre Rómov. Toto však nevyklučuje poskytovanie cielených alebo podporných opatrení, ako to umožňujú príslušné právne predpisy EÚ.

Osobitnou úlohou pre Komisiu v polovici obdobia (2010 – 2012) je vychádzať zo skúseností získaných z hodnotenia vplyvu vnútroštátnych a európskych nástrojov a politík. Okrem uvedených záväzkov si bude Komisia plniť túto úlohu najmä: po prvé, rozvíjaním súboru modelových prístupov k sociálnej a ekonomickej integrácii Rómov a po druhé, zabezpečením, aby sa v rámci prípravy opatrení na vykonávanie stratégie EÚ 2020, ako aj programov v novom finančnom období, zabezpečili osobitné riešenia pre rôznorodé problémy rómskych komunít.